

Nõmme algkooli ajalugu.

Emmaste walla Nõmme algkooli asutamise mõttest kuuleme esimest korda Emmaste walla volikogu koosolekul 3. aprillil 1897 aastal. Nimetatud koosolekul luges wallavanem Jüri Onno „Kuressaare jaoskonna inspektori“ Hryja volikogule ette, kus ühe uue kooli avamist Emmaste wallas nõutakse.

Kohalik moisaomanik parun Hüene lubas endised kooli koolile tasuta tarvitada anda tingimisel, et wald remondikulud wõtaks. Nagu walla arhiivist näha, oli volikogu sellega algul pärast sellest mõttest. Arwata võib et remont wallale liiga kallis seest novembri kuul 1897 aastal otsustas volikogu uue kooli ehitada.

Koolimaja krunt asus Nõmme männikus moisaomaniku maa maal mis alles aastate pärast walla omanduseks kinnitati. Magasini oitade tegemise lõppedes sai parun Hüene wallalt anda omale ja annetas selle eest wallale Nõmme ja Nüri algkoolide krundid, milledest Nõmme algkooli krunt 1 dessatiin suur on. Emmaste moisa planeerimisel 1921 aastal määrati koolile veel 6, 2 des. maad kasutamiseks juurde. Nagu wanadest volikogu protokollidest näha, oli koolimaja ehitamine wallale kaunis koormas. Kõik materjal ja ehituskulud wõttis wald küll esialgu oma kanda, kuid nõudis seda hiljem, 7 aasta jooksul, Nõmme algkooli juures asuwate Prassi, Tilga, Tärkma ja Wüterna küladest peremeestelt ühes wallamaksuga sisse. See ehituskulu, mis 100 maksumise peale ära jaotati teeb kogusummas 17 rubla mehe pealt ja jäi ainult luterusnooliste kanda. Peale selle on ehituse juures eelpool tähendatud küladest peremehed veel jala ja hobusepäiwi teinud. Koolimaja ehitajad ja plaanide valmistajad oliwad kohalikud Hiiu peresepad Willem Tundison ja Toomas Küti, mille eest nad wallalt 400 rubla tasu saiwad. Mikklipäeval 1899 aastal sai koolimaja valmis ja uue kooli juhatajaks - õpetajaks waliti volikogu koosolekul Jaak Lepp Kaarma seminari haridusega. Lepp sai wallast 90 rubla aastas palka, prüü korteri ja kütte. Järgmisel aastal määrati Leppale, ta oma palwe peale, 10 rubla palgalisa. Et selle aja jooksul wäewalt elatistminimumini küümis näitab asjaolu, et kooliõpilastele oli volikogu ees palwega palga kõrgenduse suhtes esimene, kuid peasega alati eitawaid otsusi pidid kuulma, millede põhjuseks walla wilets ainealine seisukord. Mähasti õpetaja tasu, majanduslised ja remondikulud kandis edespäi täielikult wald; kooliruumide ja kooliõpetaja korteri kütte eest aga hoolitsesid ainult koolilaste wanemad. Viimane korraldus kaotati alles peari aasta eest wallanõukogu otsusega, - kooliruumide küttekulusid walla kanda wõtta. Esimesel õppeaastal oli koolis 55 õpilast, neist 26 pois- ja 29 tütarlast. Koolil, kus üks klassiruum, kestis õppeaeg 3 aastat nii nagu kõrkides awalikkudes walla koolides sel ajal. Mõnugausel Kujal töötas kool terwelt 20 aastat. Eestis Wabariige päiwil septembri kuul 1919a. otsustas Emmaste walla nõukogu Nõmme algkooli klassiruumi kaheks jaotada ja teist õppejõudu lisaks wõtta.

